

WAAR IS HET BOSAL-GAT?

PLEIDOOI VOOR FACT-FINDING

DR. F.P.J. SNEL¹

1 Inleiding fact free tax politics

De term *fact free politics* is recent ingeburgerd en doelt op het verschijnsel dat politici stellingen verdedigen die niet op feiten gestoeld zijn, maar op een vermeende werkelijkheid. Bestaat er zoiets als fact free politics, of is het roepen dat dit bestaat zelf de belangrijkste verschijningsvorm? Een moeilijke vraag om in algemene zin te beantwoorden. Maar voor het Nederlandse politieke debat inzake de vennootschapsbelasting denk ik dat de feitelijke werkelijkheid er soms een te geringe rol in speelt. Zowel het ministerie als de parlementariërs van alle partijen mijden bewust of onbewust de discussie over wat de relevante feiten zijn – fact free tax politics.

Een éénpits privaat onderzoeksbureau beschikt uiteraard niet over de data en de mogelijkheden tot een diepgaand statisch onderzoek. De gepubliceerde feitelijke gegevens bieden daarvoor te weinig diepgang. Wat ik wel kan, is op basis van een analyse van de beschikbare gegevens vragen formuleren voor nader onderzoek. Degene die het beste in staat is om deze vragen te beantwoorden, is het Ministerie van Financiën. En de vragen hebben impliciet een (fiscaal)

politieke lading. Vandaar dat ik ze heb geformuleerd als Kamervragen. Elke geïnteresseerde parlementariër mag zich vrij voelen een of meer ervan over te nemen.

2 Data

De analyses hieronder zijn grotendeels gebaseerd op onderstaande datareeksen (zie onderstaande tabel).

Deze dataset is gebaseerd op de rijksverantwoordingen en rijksbegrotingen² en de CBS-statistiek inzake ondernemingswinsten (exclusief financiële sector).³ De bedragen zijn zoveel mogelijk de achteraf geconstateerde getallen en niet de vooraf geraamde getallen.

3 Het Bosal-gat

3.1 Inleiding

Afgelopen zomer nam de Tweede Kamer met unanieme stemmen een motie aan van een lid van de PVV (Van

Jaar	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Belangrijkste VPB-tarief	35,00%	35,00%	34,50%	34,50%	34,50%	31,50%	29,60%	25,50%	25,50%	25,50%	25,50%	25,00%
VPB-opbrengst (excl. aardgasbaten)	14.189	16.114	15.010	12.862	12.885	15.972	17.907	16.902	16.714	9.754	11.332	12.138
Nominaal BBP	401.618	431.191	448.000	457.000	464.000	487.000	528.000	560.000	595.000	570.200	591.500	605.000
VPB als % BBP	3,5%	3,7%	3,4%	2,8%	2,8%	3,3%	3,4%	3,0%	2,8%	1,7%	1,9%	2,0%
Ondernemingswinsten exclusief financiële sector (OW)	42.013	31.386	30.427	32.481	37.472	56.805	56.851	62.747	48.977	36.111	46.259	nnb
VPB als % OW	33,8%	51,3%	49,3%	39,6%	34,4%	28,1%	31,5%	26,9%	34,1%	27,0%	24,5%	

² www.rijksbegroting.nl.

³ <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=80263NED&LA=NL>; de ondernemingswinst is berekend op basis van bedrijfsresultaat+rentebaten-rentelasten+overig financieel resultaat; resultaten uit deelnemingen; buitengewone baten en lasten, vennootschapsbelasting en aandeel derden zijn buiten beschouwing gelaten.

¹ Auteur is belastingadviseur verbonden aan Snel Corporate Tax & Law Amsterdam.

Vliet) en een lid van de SP (Bashir). Deze motie vraagt de regering het Bosal-gat te dichten.⁴ Opmerkelijk brede steun dus, in een tijdperk waarin polarisatie en *vogue* was.

Inmiddels is er een Lenteakkoord gesloten en is op basis daarvan het wetsvoorstel Wet uitwerking fiscale maatregelen Begrotingsakkoord 2013 ingediend. In dit wetsvoorstel zit een voorstel voor een nieuw artikel 131 van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 om het Bosal-gat (gedeeltelijk) te dichten.⁵ Overigens lijkt de partij van één van de indieners van de motie-Van Vliet/Bashir van standpunt te zijn veranderd. De fractievoorzitter van de PVV heeft laten weten: "Geen enkele maatregel (FS: uit het Lenteakkoord) krijgt dus onze steun." Dus de PVV steunt blijkbaar ook het dichten van het Bosal-gat niet langer.⁶

Er is vrijwel geen onderwerp waar naar mijn mening de feiten zo zwaar zouden moeten wegen als de discussie over wat het Bosal-gat is gaan heten. Waarom? Omdat er geen onderwerp is binnen de vennootschapsbelasting met een (vermeend) groter budgettair belang. Na de conclusie van A-G Alber in 2002, is de omvang van het budgettaire belang voor Nederland vaak naar voren gebracht als rechtvaardiging.

3.2 Eerste ramingen

In december 2002 schreef ik zelf: "Berichten in de pers melden dat het Ministerie van Financiën uitgaat van 2 mld. euro voor het verleden en 1 mld. euro voor de toekomst. Onduidelijk is waarop de schatting van het Ministerie gebaseerd is. (...) Al met al lijkt het mij raadzaam om een schatting van de belastingderving, (...), aan een kritisch onderzoek te onderwerpen."⁷

In december 2004 schreef het Ministerie van Financiën: "De budgettaire gevolgen van het verlies van de procedure zonder nadere reparatiemaatregelen worden, zoals gezegd, geraamd op € 1,6 mld incidenteel en € 0,5 mld structureel. Als gevolg van de wettelijke maatregel waarbij de niet-afrekenbaarheid ook wordt geschrapt voor kosten van niet-EU-deelnemingen, komt de structurele derving in totaal uit op € 0,95 mld. Op kasbasis doen de genoemde effecten zich in 2003 niet direct in hun geheel voor. De structurele derving loopt langzaam op tot € 0,95 mld in 2010. Het incidentele effect zal zich ook geleidelijk in de tijd voordoen in de periode

2003-2010. Van de deelnemingskosten heeft gemiddeld ongeveer 3/4 deel betrekking op financieringskosten en 1/4 deel op andere met de deelneming verband houdende kosten. Een onzekerheidsfactor bij de raming is de mate waarin de belastingplichtigen voldoende fiscale winst maken om de deelnemingskosten te kunnen verrekenen."⁸

En het Ministerie schreef ook: "De thin capitalisation maatregel en de beperking van de verliesverrekening door houdstermaatschappijen zullen de schatkist naar verwachting geld opleveren. De opbrengst van deze maatregelen wordt geraamd op € 200 miljoen per jaar voor elk van de maatregelen; gezamenlijk dus € 400 miljoen per jaar. De beperking van de verliesverrekening van houdstermaatschappijen zal bovendien de incidentele derving verminderen met € 400 miljoen. (...) De totale derving verminderd met de opbrengst blijkt uit de laatste regel van de tabel. Dit is het tekort dat zich jaarlijks op kasbasis voordoet. Het tekort groeit van € 40 miljoen in 2004 tot € 550 miljoen na 2010."⁹

Ik voeg daaraan toe dat het algemene tarief in 2004 34,5% was en in 2010 25,5%. Het effect in 2010 zou op basis van de schatting uit 2004 minder moeten zijn dan de genoemde € 550 mln.:
 $(25,5/34,5) * 550 = € 406,5 \text{ mln.}$

"Het ministerie zwijgt over de geconstateerde omvang van de gedeerde belasting ten gevolge van het Bosal-gat"

Maar als ik het voor 2004 voorziene effect van € 40 mln. extrapoleer, kom ik lager uit. De nominale stijging van het BBP tussen 2004 en 2010 was van € 464 mld. naar € 591,5 mld. Het effect in 2010 zou dan op basis van de schatting voor 2004 moeten zijn
 $(25,5/34,5) * 40 * (591,5/464) = € 38 \text{ mln. (zie tabel).}$

3.3 Latere ramingen

In 2008 kwam de discussie over renteaftrek opnieuw in een stroomversnelling. Mede naar aanleiding van *het ar-*

4 Kamerstukken II 2010/11, 32 800, nr. 17.

5 Kamerstukken I 2011/12 33 287, nr. B.

6 Handelingen II 29 mei 2012.

7 F.P.J. Snel, 'Bosal Holding - gedachten naar aanleiding van de conclusie van A-G Alber', WFR 2002/1779.

8 Kamerstukken II 2004/05, 29 210, nr. 8, p. 13.

9 Kamerstukken II 2004/05, 29 210, nr. 8, p. 14.

tikel van de drie hoogleraren in het Weekblad¹⁰ kwam het Ministerie van Financiën naar voren met de start van een studie. In december schreef het Ministerie: "Een punt van andere orde betreft de bestaande onevenwichtigheid in de fiscale behandeling van buitenlandse deelnemingen. De opbrengsten uit die deelnemingen zijn in Nederland veelal vrijgesteld door toepassing van de deelnemingsvrijstelling. Deze deelnemingsvrijstelling heeft als doel het voorkomen van dubbele belastingheffing. Immers, de winsten van de deelneming worden al in het buitenland belast. De rentekosten die samenhangen met de verwerving van de deelneming, zijn na het zogenoemde Bosalarrest van het EG Hof van Justitie echter aftrekbaar. Daardoor ontstaat een "mismatch": kosten kunnen ten laste van de Nederlandse grondslag worden gebracht, terwijl de daarmee samenhangende inkomsten in Nederland zijn vrijgesteld. De gevolgen van deze mismatch worden versterkt door de verschillen in effectieve tarieven. De signalen die ons uit de praktijk over deze verschijnselen bereiken, maken het wenselijk om te bezien welke maatregelen getroffen kunnen worden."¹¹ Het ministerie zwijgt in deze brief over de geconstateerde omvang van de gederfde belasting ten gevolge van het Bosal-gat. En hetzelfde geldt voor het op deze brief volgende consultatiedocument¹² en de terugkoppeling¹³ naar aanleiding van deze consultatie.

Op verzoek van het Ministerie van Financiën heeft het CPB in 2008 onderzoek gedaan naar de gevolgen van defiscalisering van rente. Dat onderzoek was mede het gevolg van het artikel van de drie hoogleraren. Dat onderzoek geeft cijfermatige analyses van de gevolgen van verschillende varianten van defiscalisering van rente in de vennootschapsbelasting. Maar het rapport merkt ook op: "Zoals gezegd kunnen we op basis van ons instrumentarium geen uitspraken doen over de consequenties van de opties b. defiscalisering van groepsrente en c. beperking renteaftrek van deelnemingen." Dit rapport werpt dus geen licht op de werkelijke omvang van het Bosal-gat.¹⁴

In een daaropvolgend debat vraagt de heer de Nerée tot Babberich: "De CDA-fractie wil graag van de staatssecretaris weten wat deze maatregel gaat opleveren en waar de opbrengst naartoe gaat." Het antwoord van staatssecretaris de Jager: "Dat hangt nog af van de precieze vormgeving

van de wetgeving. Dat kan ik nog niet zeggen, want dat moeten wij nog gaan berekenen. Wij zijn nu met het wetgevingsproces bezig en parallel daaraan zijn wij aan het ramen, maar dit hangt er natuurlijk heel sterk vanaf hoe soepel of hoe streng je de maatregel maakt."¹⁵

Bij de behandeling van het belastingplan 2012 wordt nog opgemerkt: "De tijdelijke verlaging van de overdrachtsbelasting (Ovb) wordt voor 2011 en 2012 (€ 1,2 mld.) incidenteel gefinancierd uit (...) Vpb-maatregelen waaronder (...) en een nog in te vullen restant (€ 59 mln., reparatie Bosal-gat),"¹⁶ Ik lees dit echter niet als een schatting van de belastingderving ten gevolge van het Bosal-gat, maar als een taakstelling – de *reparatiewetgeving* wordt geacht € 59 mln. op te brengen. Wel lijkt het erop dat van mijn bovengenoemde twee bewerkingen van de schatting uit 2004 voor 2010 de lage extrapolatie van € 37,7 mln. dicht bij de waarheid zit dan de hogere van € 406,5 mln. En het lijkt erop dat we het hebben over een onderwerp met slechts een beperkt budgettair belang, in plaats van het megaprobleem dat in 2004 gezien werd en er in de ogen van sommigen nog steeds zou zijn.

Ook in de literatuur wordt gesteld dat de omvang van het Bosal-gat beperkt is.¹⁷

"Is er inderdaad slechts een klein Bosal-gat?"

Ten slotte, in de memorie van toelichting bij de Wet uitwerking fiscale maatregelen Begrotingsakkoord 2013 wordt voor de Beperking aftrek deelnemingsrente een jaarlijkse opbrengst geraamd van € 150 mln.¹⁸ Enerzijds betreft dit geen volledige afdichting van het Bosal-gat, anderzijds wordt ook de aftrek van rente in verband met *binnenlandse deelnemingen* hierdoor beperkt.

3.4 Groot of klein Bosal-gat?

Is er inderdaad slechts een klein Bosal-gat? Wellicht toch niet. Althans, de cijfers bevatten aanwijzingen dat er in 2004 sprake is geweest van een groter gat.

10 F.A. Engelen, H. Vording & S. van Weeghel, 'Wijziging van belastingwetten met het oog op het tegengaan van uitholling van de belastinggrondslag en het verbeteren van het fiscale vestigingsklimaat', WFR 2008/891.

11 Kamerstukken II 2008/09, 31 369, nr. 5.

12 Kamerstukken II 2009/10, 31 369, nr. 6.

13 Kamerstukken II 2009/10, 31 369, nr. 9.

14 www.cpb.nl/sites/default/files/publicaties/.../defiscalisering-rente.pdf, p. 14.

15 Kamerstukken II 2009/10, 31 369, nr. 10.

16 Kamerstukken II 2011/12, 33 003, nr. 3, par 6.

17 Zie bijvoorbeeld J.W. Bellingwout, 'Bosal-mania', WFR 2011/1008. R.H.M. Roumen & G.H. de Soeten, WFR 2011/742.

18 Kamerstukken II 2011/12 33 287, nr. 3, p. 16.

In de rijksbegrotingen voor 2001, 2002 en 2003 – die alle dateren van vóór de conclusie van A-G Alber in de Bosal-zaak in 2002 – was de geraamde opbrengst van de vennootschapsbelasting tussen de 3,5% en 3,8% van het BBP. In de rijksbegroting voor 2004 was de geraamde opbrengst 3,1% van het BBP. In euro's was de geraamde opbrengst voor 2004 zo'n 2 mld. lager dan de voor 2003 geraamde opbrengst.¹⁹

De gerealiseerde opbrengsten waren in 2000, 2001 en 2002 tussen de 3,4% en 3,7% van het BBP, in 2003 en 2004 was het 2,8% van het BBP. In 2003 was de VPB-opbrengst 3,6 mld. lager dan geraamd en 2,2 mld. lager dan in 2002. Dat kan gedeeltelijk komen door het effect van verliezen uit 2002 (de dotcomcrisis), maar ook in 2004 was de gerealiseerde opbrengst van de vennootschapsbelasting ongeveer gelijk aan die van 2003 en was die ruim 2,6 mld. lager dan de geraamde opbrengst. In 2005 daarentegen, was de gerealiseerde opbrengst weer ongeveer gelijk aan die van 2002 en was die 2,4 mld. hoger dan de geraamde. De gerealiseerde opbrengst in 2005 was 3,3% van het BBP, terwijl per 2005 het algemene tarief verlaagd was van 34,5% naar 31,5%.

Ook daalde de opbrengst van de vennootschapsbelasting als percentage van de ondernemingswinst (exclusief financiële sector) van ongeveer 50% in 2001 en 2002 naar ongeveer 35% in 2004, zonder dat het tarief substantieel daalde. Maar het percentage is in 2004 in dezelfde orde van grootte als in 2000. Dit cijfer is dus wellicht geen goede indicator.

De cijfers wijzen dus op een dip in de opbrengst van de vennootschapsbelasting in 2003 en 2004. Die dip kan mogelijk verklaard worden uit de dotcomcrisis. De nominale groei (dus inclusief inflatie) van het BBP in 2003 was lager dan geraamd (2,0% in plaats van 3,4%). Maar mogelijk is de dip ook mede toe te rekenen aan de Bosal-uitspraak. In 2004 was de nominale groei van het BBP namelijk hoger dan geraamd (1,5% in plaats van min 0,4%). Wat echter de echte omvang van het Bosalgat is, is voor mij niet vast te stellen.

3.5 Vragen

Bovenstaande analyse brengt mij tot de volgende vragen aan het Ministerie van Financiën, zodanig geformuleerd dat elke parlementariër ze zo kan overnemen en als Kamervragen kan stellen.

- In december 2004 heeft u een raming gegeven van de budgettaire effecten van de Bosal-zaak en de reparatiemaatregelen (*Kamerstukken II 2004/05*, 29 210, nr. 8, p. 13 en 14). Kunt u aangeven wat achteraf de werkelijke budgettaire effecten zijn geweest? Kunt u

daarbij aangeven op welke aannames de ramingen van destijds gebaseerd zijn geweest?

- En kunt u daarbij aangeven op welke wijze u thans heeft vastgesteld wat het werkelijke effect is geweest?
- Ten slotte, kunt u aangeven hoe deze cijfers aansluiten bij de opbrengstraming in de memorie van toelichting bij de Wet uitwerking fiscale maatregelen Begrotingsakkoord 2013?

4 Enkele andere ramingen

4.1 Overnameholdings

In de eerste helft van de jaren negentig verloor de Belastingdienst verschillende procedures over de toepassing van *fraus legis* op renteaftrek. Mede naar aanleiding daarvan werd in 1996 het wetsvoorstel ingediend, de Wet tegengaan van uitholling van de belastinggrondslag en het versterken van de fiscale infrastructuur. In dit wetsvoorstel zat ook een specifieke maatregel tegen *overnameholdings*, artikel 15, vierde lid, van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969. Bij de herziening van het fiscale-eenheidsregime werd de regeling opgenomen in artikel 15ad. Per 2007 werd in het kader van de Wet werken aan winst artikel 15ad geschrapt. Per 2012 is een nieuw artikel 15ad van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 ingevoerd met opnieuw een specifieke beperking van rente bij *overnameholdings*.²⁰

In 1996 werd geen raming van de opbrengst gegeven.²¹ In 2007 werden er geen kosten geraamd voor de afschaffing.²² In 2011 werd de opbrengst van herinvoering geraamd op € 31 mln. voor 2012, oplopend tot € 155 mln. structureel.²³

Het bedrag van de raming uit 2011 is te klein om op basis van de rijksbegrotingen te analyseren of er inderdaad sprake is van een dergelijk budgettaire effect. € 155 mln. is in de orde van 1% van de opbrengst van de vennootschapsbelasting.

“De renteaftrek wordt op minder dan één vijfde van deze schulden door art. 15ad verhinderd”

²⁰ E. Nijkeuter, commentaar op art. 15ad in *NDFR*, www.ndfr.nl.

²¹ *Kamerstukken II 1996/97* 24 696, nr. 3.

²² *Kamerstukken II 2005/06* 30 572 nr. 3.

²³ *Kamerstukken II 2011/12* 33 003 nr. 3, p. 44.

Wel wil ik het volgende opmerken. Een structurele opbrengst van € 155 mln. betekent een bedrag aan niet-aftrekbare rente van ongeveer € 600 mln. Bij een marktrente van 6% gaat het dan om leningen met een hoofdsom van € 10 mld. Dat bedrag lijkt mij erg laag, vergeleken met de omvang van de waardes van Nederlandse overnames per jaar. In de periode 2007–2010 fluctueerde de waarde van private equity deals in Nederland tussen ruim € 25 mld. en € 10 mld. per jaar.²⁴ Met een leverage van 75% (wat past binnen de kaders van art. 10d Wet VPB 1969) en een gemiddelde aflossing in vijf jaar, zou er jaarlijks ongeveer € 50 mld. aan private-equityovernameschulden moeten bestaan. Dat zou betekenen dat de renteaftrek op minder dan één vijfde van deze schulden door artikel 15ad verhinderd wordt. Dat lijkt mij weinig, ook omdat er buiten de private-equityovernames nog vele andere situaties zijn waarin renteaftrek door artikel 15ad beperkt wordt.

Bovenstaande analyse brengt mij tot de volgende (Kamer)vragen.

- Kunt u aangeven op welke wijze de schatting van de opbrengst van de invoering van artikel 15ad van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 (*Kamerstukken II 2011/12, 33 003 nr. 3, p. 44*) is berekend?
- Heeft de Belastingdienst inzicht in het totaalbedrag aan *overnameschulden* en kan een overzicht worden gegeven van de omvang en het aantal daarvan waarop jaarlijks meer dan € 0,5 mln. aan rente wordt betaald?

4.2 Werken aan winst

In de memorie van toelichting bij de Wet werken aan winst werd per saldo een daling van de opbrengsten van de vennootschapsbelasting van € 425 mln. voorzien. Daarbij werd echter rekening gehouden met een last van € 475 mln. voor de groepsrentebox, die nooit is ingevoerd.²⁵

Bij de Wet werken aan winst werd de beperking van de afschrijving op gebouwen ingevoerd. Deze beperking was de grootste aan de opbrengstenkant, met een geraamde opbrengst in de vennootschapsbelasting van € 915 mln. per jaar.²⁶ Daarmee is dit een post die een belang lijkt te hebben in dezelfde orde van grootte als het Bosal-gat zonder de reparatiemaatregelen die in 2004 genomen werden.

Bij de Wet werken aan winst was een opbrengst van € 720 mln. verwacht van het beperken van de verlies-

verrekeningstermijnen;²⁷ een maatregel met nauwelijks een kleiner verwacht effect.

In 2007 en 2008 was de absolute opbrengst van de vennootschapsbelasting lager dan in 2006. Fors lager zelfs, ongeveer € 1 mld. (2006 € 17,9 mld., 2007 € 16,9 mld., 2008 € 16,7 mld.). Als percentage van het BBP viel de vennootschapsbelasting in 2008 zelfs terug naar het niveau tijdens de dotcomcrisis, 2,8%. En in 2007 en 2008 was de kredietcrisis nog niet vol losgebarsten. In 2007 en 2008 groeide het nominale BBP (reële groei plus inflatie) met 6,1% en 6,3%.²⁸ Het lijkt er dus op dat de Wet werken aan winst een veel grotere daling van de opbrengst van de vennootschapsbelasting heeft veroorzaakt dan begroot.

“Ik kan de structurele effecten van de Wet werken aan winst niet achterhalen”

Nu lijkt het erop dat de raming in de memorie van toelichting een raming van de structurele effecten was. Door overgangsregelingen zal de afschrijving op gebouwen pas echt effect krijgen na 2009. Maar de publieke cijfers voor 2009, 2010 en 2011 zijn niet zomaar te vergelijken met die voor 2007 en 2008. Ik kan dus de structurele effecten van de Wet werken aan winst niet achterhalen.

Bovenstaande analyse brengt mij tot de volgende (Kamer)vragen.

- Kunt u aangeven welk bedrag er in 2005 en 2006 gemiddeld op gebouwen werd afgeschreven en welk bedrag gemiddeld in 2007, 2008, 2009 en 2010?
- Kunt u aangeven welk bedrag aan verliezen in 2007 en 2008 niet achterwaarts verrekend kon worden doordat de achterwaartse verrekening tot een jaar beperkt was?

4.3 De bestrijding van de financiële crisis in 2009 en 2010

In het kader van de crisisbestrijding zijn de mogelijkheden voor carry back van verliezen tijdelijk (weer) verruimd. Tevens werd de mogelijkheid gecreëerd voor willekeurige afschrijving. In totaal zouden deze maatregelen

²⁴ www.overfusies.nl/cust/paper?id=1109.

²⁵ *Kamerstukken II 2005/06 30 572 nr. 3, p. 29.*

²⁶ *Kamerstukken II 2005/06 30 572 nr. 3, p. 29.*

²⁷ *Kamerstukken II 2005/06 30 572 nr. 3, p. 29.*

²⁸ www.rijksbegroting.nl.

€ 2 mld. kosten (voor 2009 en 2010 samen). Het bedrag is niet uitgesplitst per maatregel of belasting.²⁹ Later zijn deze maatregelen verlengd tot en met 2011.

Bij de Wet werken aan winst was een opbrengst van € 720 mln. verwacht door het beperken van de verliesverrekeningstermijnen.³⁰ En in jaren van crisis zal het effect van achterwaartse verliesverrekening groter zijn dan gemiddeld.

De opbrengst van de vennootschapsbelasting in 2009 en 2010 was aanzienlijk lager dan in 2008. Veel meer dan € 1 mld. In 2009 was de opbrengst ruim € 7 mld. lager. En ook als percentage van BBP daalde de opbrengst van 2,8% (2008) naar 1,7% (2009) om zich daarna slechts licht te herstellen tot 2% (2011). Het nominale BBP daalde weliswaar met 4,2% in 2009, maar was in 2011 alweer 1,7% hoger dan dat in 2008, terwijl de nominale opbrengst van de vennootschapsbelasting in 2011 27% lager was dan in 2009 (€ 16,7 mld. versus € 12,1 mld.). Al met al is de daling groter dan de daling van het BBP en het verwachte effect van de crisismaatregelen.

Bovenstaande analyse brengt mij tot de volgende (Kamer)vragen.

- Kunt u aangeven welk bedrag aan verliezen in 2009 tot en met 2011 extra achterwaarts is verrekend vanwege de tijdelijke verruiming?
- Kunt u aangeven welk bedrag er in 2009 tot en met 2011 willekeurig is afgeschreven op grond van de crisismaatregelen?

5 Conclusies en slotopmerkingen

Ten eerste is duidelijk dat er geen publieke terugkoppeling plaatsvindt tussen ramingen en realisatie. Dat is jammer. Zo blijft dus onduidelijk of de beoogde effecten van een belastingmaatregel ook werkelijkheid zijn geworden. Als het Ministerie van Financiën wel beschikt over statistieken in hoeverre verwachte opbrengsten of kosten ook daadwerkelijk gehaald worden (lieft met

daarbij een analyse van eventuele substantiële verschillen), dan zou het een goede zaak zijn voor politiek en belastingwetenschap als het deze informatie publiek zou maken. Hebben ze deze statistieken niet, dan lijkt het mij zinvol om ze wel bij te gaan houden.

Verder is duidelijk dat het Ministerie van Financiën publiekelijk weinig tot geen inzicht geeft in de wijze waarop hun ramingen tot stand komen en hoe ze zijn opgebouwd. Verder kan ik geen heldere lijn ontdekken in de wijze waarop deze ramingen gepresenteerd worden. Er is – voor zover ik kan zien – geen consistentie in de wijze waarop er wordt uitgesplitst en welke periodes worden genomen. Ook lijkt de hoogte van sommige ramingen eerder taakstellend dan voorspellend en/of sterk gekleurd door politieke overwegingen. Dit alles samen genomen betekent dat politiek en belastingwetenschap slechts zeer beperkt de ramingen kunnen toetsen.

*“Er ligt een groot
onderzoeksterrein braak
voor de
belastingwetenschap”*

Ten derde, parlementariërs lijken geen tot weinig kritische vragen te stellen over de ramingen. Ze lijken ook niet geïnteresseerd in de terugkoppeling. Dat geldt niet alleen voor de als populistisch geziene partijen, de regeringspartijen en/of de kleine partijen, maar voor alle partijen. Dat vind ik fact-free tax politics, of op zijn minst fact-light. Overigens kan hetzelfde ook gezegd worden van de belastingwetenschap.

Tot slot, er ligt een groot onderzoeksterrein braak voor de belastingwetenschap. Met name fiscaal economen en staatshuishoudkundigen zouden dit gebied tot ontwikkeling kunnen brengen. Dat zou moeten bijdragen aan zowel een betere rijksbegroting, betere belastingwetgeving als een betere positie voor de belastingwetenschap.

²⁹ Brief van 28 november 2008, nr. 3396570.

³⁰ Kamerstukken II 2005/06 30 572 nr. 3, p. 29.